D·N
10/9 1955

Hr Erlander och Molanderaffären

Det började första dagarna i september 1948. Efter antydningar under månader öppnade Morgon-Tidningen en väldsam, uppenbarligen länge förberedd kampanj mot folkpartiet och speciellt hr Bergvall. Man gjorde gällande att folkpartiet i Stockholm på ett bankkonto vid viss tidpunkt förfogat över 3,5 miljoner kronor. Då hr Bergvall i egenskap av ordförande för folkpartiets Stockholmsavdelning förklarade att uppgiften var felaktig och med ingiva av en auktoriserad revisor styrkte att avdelningen inte ägde ens tiondelen av den påstådda summan svarade Morgon-Tidningen att uppgift stod mot uppgift.

Den 10 september riktade Morgon-Tidningen en direkt fråga till hr Bergvall om denne bestred att folkpartiets Stockholmsavdelning ägde — eller under våren ägt — de 3,5 miljonerna. Efter hr Bergvalls bestridande publicerade Morgon-Tidningen ett intyg från riksdagsman Seth Molander, där denne förklarade sig beredd att med ed bestyrka att för honom uppvisats ett dokument som bekräftade att partiavdelningen ägt den påstådda summan.

Morgon-Tidningen, livligt sekunderad av Aftontidningen, hela den socialdemokratiska landsortspressen, socialdemokratiska talare och valskrifter, fortsatte därefter kampanjen, innebärande grovt ärerörige beskyllningar mot hr Bergvall, som sades ha bluffat, smusslat, ljugit. Den 5 september hade Morgon-Tidningen anslagit tonen i denna smädekampanj: "Hr Bergvall är en skicklig karl med inte så litet av spelare i sig. Den här gången var hans poker för djärv och det kunde endast gå på ett sätt: han avslöjades." Den 12 september publicerades två bilder på första sidan, den ena föreställande hr Bergvall, den andra hr Molander. Under den första stod det: "Riksdagsman John Bergvall som inte känner till några miljonbelopp", under den senare: "Riksdagsman Seth Molander, som under edlig förplktelse vittnat om miljonbeloppets existens." Det tillades att hr Bergvall sänt ut "spöklika kommuniké" och förnekat många ting som smugit sig in i detta eviga skumrask" samt att tyngden i hr Molanders vittnesmål "stegrar därav att det avgivits av en man med ansende för gott omdöme, goda kunskaper i ekonomiska frågor, allmän vederhäftighet och sans". Att hr Molander beslagits med lögn inför rätta, att han genom sitt framträdande brutit mot den sekretess han som banktjänsteman var skyldig iaktta handade inte att han gjordes till sanningens vittne, hr Bergvall till lögnens representant.

Då hr Bergvall föreslog att en utredningsman skulle tillsättas inför vilken det av hr Molander åberopade dokumentet skulle uppvisas vägrade Morgon-Tidningen och begärde i stället en utredning om folkpartiet såsom allmänt förhållningsobjekt.

Ej heller statsminister Erlander ingrep. Han föredrog att låta kampanjen få sin gång. Först sedan affären pågått i två veckor, först sedan påtryckningar från olika håll ägt rum — bland annat hade hr Öhlin hos dåvarande partisekreteraren Andersson begärt en utredning — var hr Erlander, tisdagen före valet, beredd. Först dagen före valet, så sent att saken inte hann bli allmänt känd till valdagen, ja, i en del socialdemokratiska tidningar hann publiceras först efter valet, offentliggjordes utredningsresultatet: hr Molander, både fariit med osanning och tvingades lämna riksdagen och sin post som vice ordförande i Bankmannaförbundet.

Samma dag som utredningsresultatet publicerades talade hr Erlander i Malmö. Att begagna tillfället för att framföra en ursäkt å sin egen, partiets och partipressens vägnar och fördöma den trafik som bedrivits var en för honom främmande tanke. Inte ett ont ord sades om det egna partiets och Morgon-Tidningens hållning. I stället berömde sig statsministern av att han låtit utreda saken — "Har vi något motstycke till en sådan vilja att belysa de uppgifter som lämnas i partipressen?" — och lade till detta skryt en beskyllning mot Dagens Nyheter. Denna tidning förklarades inte ha velat lägga fram bevisen för sina påståenden om hr Myrdals otillåtna aktioner i samband med det ryska avtalet. Detta var statsministerns sista ord i valdebatten. En klar osanning: Dagens Nyheter hade begärt men vägrats att inför riksrevisionsstyrelsen framlägga handlingarna i frågan.

Men hr Erlander skulle återkomma — liksom Morgon-Tidningen. Då hr Bergvall tog tillbaka sitt återkrimningsråd förklarade Morgon-Tidningen att detta visade att hr Bergvalls position var undergrävd. Sedan man tvingats erkänna att man haft fel, efter att i veckor ha smutskastat hr Bergvall, tillät man sig att ännu en gång söka smutsa ner en generös motståndare — skyddad av dennes generositet. Hr Erlander valde en annan taktik. Då på våren 1949 en utredning om partiernas finanser diskuterades i riksdagen förklarade han att uppgiften om folkpartiavdelningens pengar "uppriktigt sagt inte gärna kunde ha något som helst samband". Då hr Öhlin konstaterade detta påstående om en sak som under mer än två veckor dominerat den socialdemokratiska propagandan fann hr Erlander på en ny utväg. Han ändrade i protokollet, bytte ut ordet "något som helst" mot ordet "större" — och fick därmed hr Öhlins replik att i det slutgiltiga protokollet hänga i luften.

Sedan Molanderaffären nu genom hr Nothins memoarer aktualiserats har både Morgon-Tidningen och hr Erlander på nytt tagit till orda. I Morgon-Tidningen säga det hela inte ha varit så farligt, ja, fullt riimligt. Man kan ju inte utgå från att en riksdagsman ljuger, skriver man. I ett par veckor utgick man dock från att hr Bergvall ljög.

Statsministern bekräftar i det uttalande i Handelstidningen som han gjorde på torsdagen att han för hr Nothin uttryckt sin oro för valutgången därest hr Molanders uppgifter visade sig oriktiga. Då han säger att tillkallandet av överståthållaren visar att han tänkte sig en utredning är detta ett riktigt men obehövligt påpekande. Att hr Erlander då planerade en utredning och att denna också några dagar senare kom till stånd är ju bekant. Vad man reagerat mot är att hr Erlander dröjde till så kort tid före valet — ett dröjsmål som rimligen ej kan ha berott på annat än partitaktiska skäl. Vilken central roll dessa skäl spelat för statsministern framgår av att han till hr Nothin, enligt sin egen berättelse i Handelstidningen, så starkt betonat faran att han måste ha i n s e i t t e l l e r s t ä r k t m i s s t ä n k t Molanders anklagelse var oriktig.

Edligt intyg avslöjar fp-miljonerna

Fyra ögon såg dokumentet

Känd riksdagsman avger vittnesbörd

På detta sätt presenterade Morgon-Tidningen sitt "bevis" i Molanderaffären. Genom den särskilda utredning som blev färdig omedelbart före valdagen klarjordes definitivt att "beviset" inte höll.

Avbetalningshandeln

Stabiliseringsnämndens förslag om lagstiftning för avbetalningshandeln på viktigare dyra konsumtionsvaror har utesluitande dikterats av s. k. konjunkturpolitiska hänsyn — den sanering som från rättslig och företagsekonomiska synpunkter på vissa områden kan erfordras faller således utanför bilden. Man vill i regeringens hand lägga — såsom för närvarande genom en "frivillig" överenskommelse är fallet med bilhandeln — makten att fixera konsumtionens storlek och avbetalningsterminernas längd.

Om man nu skall tänka sig en sådan reglering efter skiftande konjunkturlägen av kreditköpen, borde den självfallet omhänderhas av riksbanken och inte av regeringen. Det är dock till riksbanken som kreditfrågorna är förlagda. Hr Lemne kritiserade på sin tid med all rätt kommerskollegiums roll i överenskommelsen med bilhandeln. Den var, förklarade han, ett ingrepp i riksbankens och dess uppdragsgivares, riksdagens, befogenheter. Men den nuvarande riksbankschefen, Ivar Åsbrink, bitrider i egenskap av medlem av stabiliseringsnämnden överföringen av viktiga kreditärenden till regeringen.

Är då en reglering av denna typ — oavsett hos vilken myndighet den förläggs — erforderlig? Det är klart att man från konjunkturpolitisk synpunkt vissa lägen kan vinna en betydande fördel — i motsats till företagets andra, mot företagen riktade, ingrepp har detta egenskapen att gå direkt på konsumtionen. Begagnas medlet på tillämpliga områden generellt — ej så att vissa varugrupper diskrimineras — och inordnas systemet i den allmänna kreditpolitiken såsom skett i Förenta staterna och delvis också i England, kan det bli ett gott komplement till en aktiv penningpolitik.

Men man måste ha klart för sig att fördelarna vid varje ingripande blir tämligen begränsade. Det är mycket möjligt att antalet bilköp nu är lägre än det skulle vara i händelse av lägre kontantkrav och längre avbetalningstider. Men vart går de pengar som på detta sätt friställs? I rätt stor utsträckning till säkerligen till inköp av andra varor. Resultatet blir beträffande dessa pengar en överföring av en viss del av efterfrågan till andra ting, inte att den totala köpkraften sänks genom ökat sparande. Den totala fördelen från konjunkturspunkt blir med andra ord begränsad. Men en del sparas naturligtvis. Den som bestämt sig för att köpa en bil fortsätter att sätta in på banken tills han kan klara det nya kontantbeloppet. Snabbare amorteringar tvingar också fram ökat sparande under amorteringsperioden.

Härtill kommer en annan synpunkt. I fråga om bilarna kan det sägas att en konjunkturpolitisk fördel kan vinnas r e d a n genom en viss omfördelning av efterfrågan till andra varor, därför att en alltför snabb expansion av bilismen driver fram stora investeringar på väg- och gatuområdet. Men då det gäller möbler, hushållsmaskiner och liknande ting medför en minskad efterfrågan som motsvaras av ökad köpkraft på andra områden inte någon fördel. En rätt långtgående generalisering av ändringarna i kontantvillkoren och kredititiden är därför nödvändig om ej konkurrensen — avbetalningsvillkoren är ett viktigt led i konkurrensen — skall skadas. Det är därför desto viktigare att det blir riksbanken med dess möjligheter att sätta in medlet som en åtgärd i n o m den allmänna kreditpolitikens ram som får det hela om hand.

Radiodebatten om spritreklamen

i förrgår innehöll flera olustiga moment. Det var av talarna, och särskilt direktör Almeby, synes utgå från att alla alkoholhaltiga drycker är att betrakta som gifter och att därför egentligen inte annonser och reklam för dessa förtjänade att användig. Rent sakligt är detta orimligt; för de flesta människor är dessa drycker ett nöje, en stimulans, som inte socialt eller medicinskt medför någon fara, för ett mindretal är risken för missbruk så stor att särskilda åtgärder blir nödvändiga. Beträktelsesättet är desto mera underligt som staten skötter den centrala försäljningen genom ett särskilt företag; man kan aldrig komma ifrån att därigenom den måttliga förbrukningen erkänns vara legitim. Den nuvarande tillfälliga begränsningen av alkoholreklamen påstods av direktör Nelker (kanalchef för den statliga upplysningskampanjen) vara "tillkommen som en frivillig överenskommelse"; detta är osanning — överenskommelsen är inte frivillig, utan framtvungen — och talaren måste vara medveten om att han talar osanning. Värst var dock direktör Almebys förklaring att om förbud eller begränsning av reklamen är grundlagsstridig, är det bara att ändra grundlagen, "fastän det tar ju litet längre tid än att ändra vanliga lagar". De för hela vår tryckfrihetsrätt grundläggande principerna skulle alltså utan betänkande sättas ur kraft i den — sannolikt alldeles fiffinga — förhoppningen att därmed konsumtionen av alkoholhaltiga varor skulle nedbringas. Tendensen att betrakta vanligt hygglitet folks vanor som förkastliga, att av folkmajoriteten som en samling tivelaktiga personer som behöver förmyndare har sällan så grovt demonstrerats som i denna diskussion.

En rad forskare har uttalat sig

för försläget att gåvor från företag och organisationer till vetenskapliga ändamål skulle bli skattefria, och man kan anta att de allra flesta vetenskapsmän delar denna uppfattning. "En fördel med skattefria donationer vore för det första att chansen att få några skulle bli större och för det andra att det skulle bli hopp att jubileumsskrifterna antal minskades", förklarar professor Boalt, som betonar att de sistnämnda skrifterna är av varierande värde, men att i det hela ansträngningarna kunde användas på intressantare ämnen. Från finansdepartementet kommer emellertid den vanliga erinran att saken redan varit före med negativt resultat.

Det är svårt att se varför en ändring här inte skulle kunna genomföras. Då anslagen till jubileumsskrifter blir skattefria beror detta på att skattefria anses äga reklamvärde, en hypotes som säkerligen i de flesta fall är tvivelaktig eller oriktig; mycket få torde köpa exempelvis möbler eller järnvaror från ett visst företag därför att detta företag publicerat en bok vid 50-årsjubileet. Donationer som gåves till forskning av mera allmänt värde kunde självfallet vänta bli större och talrikare om de gjordes skattefria. Det bör inte vara besvärligt att genom en maximering av beloppen i förhållande till företagens eller organisationernas inkomster eller fonder förekomma missbruk — om nu missbruk i fall som dessa över huvud är att befara.

PRESSGRANNAR

Kommunkén från Svenska bankföreningen ger ett glädjande hopp om att den svåraste krisen för bostadsbyggandet är passerad, skriver Upsala Nya Tidning (fp) :

Tjänningen på kapitalmarknaden har gjort att bankerna under den överskådliga, närmaste tiden tror sig kunna bevilja byggnadskredite för ett bostadsbestånde så långt de reala resurserna antas räcka.

Sedan lång tid har ju affärsbankernas normala rörlighet i fråga om byggnadskredite varit omöjliggjord: kreditiven för färdigställda hus har inte som vanligt kunnat avlyftas på hypoteksinstitutningar, försäkringsbolag och sparbanker med påföljd att medel inte funnits tillgängliga för begärda nya krediiv. Affärsbankernas kreditiv skall ju regelmässigt bara finansiera själva byggandet, men de har blivit sittande med krediiven som följd av att hela kreditmarknaden gick i baklås.

Nu har den ändrade räntepolitiken emellertid börjat göra viss effekt, samtidigt som lånespärren allefallet så småningom hävs av att nya pengar kommer fram :

Det är bara skada att krisen fick gå så långt. Innan statsmakterna äntligen beslände sig för rättig räntepolitik hade marknaden kiksi sänder. Det måste bli en läkningstid, men i panniken blev det därtill en överambitiös åtstkur. Samtidigt med räntehöjningen ändes bankkonta att höja sina kontanta kassor och likvida medel i sådan takt, att det blev en svår kraanning av kreditmarknaden under sommarmånaderna. Trots god vilja, som kan styrkas med klara siffror, lyckades bankerna inte klara de byggnadskrediiv som skulle ha behövts under juli och augusti för att upprätthålla en jämn bostadsproduktion. Det blev ett kraftigt hack i kurvan över antalet påbörjade byggen. Det värsta är att sådant inte bara blir en tillfälligher när det är fråga om byggnadsverksamhet; följderna kan sälpa efter flera år på grund av att igångsättningen har kommit i otakt, sysselsättningen har blivit onödigt ojämn.

Socialdemokratiska ungdomsförbundet är verkligen att beklaga; vid dess kongress inträffade vad som väl knappast under de senaste 25 åren hänt någon demokratisk politisk ungdomsrörelse i vårt land, nämligen att ordföranden — efter åtta timmars debatti — fick finna sig i att bli omvald med 227 röster mot 222 eller med fem rösters majoritet. Svenska Dagbladet (h) tolkar händelsen på detta sätt:

Hr Bertil Löfberg har alltså att fortsätta sin verksamhet efter att ha fått misstroendevotum av praktiskt taget halva kongressen. Hans motkandidat var bara egen tidigare förbundssekreterare, alltså den person, som borde stå honom närmast av alla inom rörelsen men som nu måste se sig om efter en annan sysslo. Djupare kan leite gärna splittringen vara.

SSU har under de senaste åren befunnit sig på stark tillbakagång. Medlemsskadern har försvagats, och det har vid flera tillfällen förekommit att kongressen beslutat stick i stäv mot ledningens intentioner.

I socialdemokratisk press är man angelägen att framställa det nu inträffade som enbart en fråga om personfrågа. Är detta verkligen riktigt? En stor del av ungdomsrörelsen torde ha mycket svårt att finna sig i samarbetet med bondeförbundet och har också under de senaste dagarnas förhandlingar givit uttryck åt denna inställning. Framför allt önska många bland de yngre socialdemokraterna hårdare tag för att "omdana samhället i socialistisk riktning" men kunna inte vinna det gehör de önska för dessa krav, så länge koalitionspolitiken fortsätter. I detta läge skulle förbundet ha behövt en ordförande med obestridd auktoritet för att förena de stridiga viljorna och rekonstruera organisationen. En sådan person har tydligen inte kunnat uppbringas. Det tycks vara klart med återväxten inom socialdemokratien.

En ledare "med obestridd auktoritet" — varför skulle ungdomsförbundet ha det bättre ställt än partiet själv? Det vore väl mycket begärt?

Lånespärr skall minska kommuners investeringar

Stabiliseringsnämnden anser att även kommunernas investeringar måste dämpas och att därför frågan om finansiering skattevägen av en större andel av dessa investeringar än nu bör prövas på nytt. Innan dess krävs dock en skyndsam utredning om kommunernas ekonomi.

Alternativet kan övervägas, säger nämnden, om det aktuella syftet skulle kunna tillgodoses bättre genom tillfälligs bestämmelser om viss obligatorisk fondbildning hos kommunerna.

Nämnden påpekar att tendenser till en stark ytterligare expansion på fiertalet områden föreligger. Därför är det uppenbart att den restriktiva ekonomiska politiken måste fullföljas och snarast förstärkas. De statliga investeringarna kan begränsas genom en restriktiv budgetbehandling och näringslivets genom effekten av kreditpolitiken, investeringsavgiften och övriga investeringsbegränsande åtgärder. Även kommunernas investeringar måste emellertid dämpas. Dessa beräknas — bortsett från bostäder — ha stigit från 9,1 proc. av den totala investeringsvolymen 1946 till 14,2 proc. 1952, vilket är en större expansion än för statliga och privata investeringar. Särskilt stark har denna expansion varit under de två senaste åren.

Finansministern har i senaste finansplanen uppmanat kommunerna till frivillig återhållsamhet, men det finns inte någon möjlighet att bedöma effekten av dessa vädjanden. Investeringsprojekt som finansieras med skatter skulle troligen prövas strängare än projekt som lånefinansieras, framhåller stabiliseringsnämnden.

Hyresparter möts om reparationer

Sveriges fastighetsägarförbund beslöt vid sammanträde i Stockholm den 9 september att inbjuda Hyresgästernas riksförbund till överläggningar i reparationsfrågan.

Vi har inte velat ställa oss avvisande till uttalandet från regeringshåll i samband med beslutet om hyreshöjning från 1 oktober, säger bl.a. Alde Lundgren, verkställande direktör i Sveriges fastighetsägarförbund, vid samtal med Dagens Nyheter. Regeringen uttalade att det syntes "angeläget att partiorganisationerna inom ramen för det nu fattade beslutet om generell hyreshöjning gemensamt överlägger om reparationsproblemet för att på så sätt komma fram till en sådan handläggning av underhållsfrågorna som erfordras för att lägenhetsnorma skick framdeles över lag skall fylla rimliga anspråk.

— Det är för tidigt att på detta stadium precisera vilka frågor som kommer att tas upp under överläggningarna, fortsätter hr Lundgren. Vi får ju hära motpartens synpunkter också. Det blir ju bl. a. fråga om vad som menas med rimliga anspråk och den åberopade "ramen." Får ju naturligtvis också lov att fastställas. Vi har ju haft hyresstopp nästan hela 1940-talet med en massa fördrivingar under tiden och det hela är ett problem som man inte löser i en hundavändning. Vi hoppas emellertid komma i gång med förhandlingarna under nästa månad.

DAGENS NYHETER

TEGELBACKEN, STOCKHOLM 1
Telefon 22 40 00
för riksanslutt: 22 40 50
Telegramadress: *Dagenyheter*
Postgiro-Filiå (för annonser) nummer 4167 (för prenumeration)

Chefredaktör: *Herbert Tingsten* (Träffas säkrast kl. 13.30—14.30)
Politisk huvudredaktör: *Leif Ekblberg*
Redaktionschef och ansvarig utgivare: *Sten Hedman*

Dagens Nyheters Aktiebolag: Verkst. direktör: *Helge Hedbors*

PRENUMERATIONSPRISER
A — Stockholmsupplagan

	Stor-Stockholm	Övriga tättbingsområde	Landet
Månad	..... kr.	6:75	6:25
Kvartal	..... kr.	19:75	18:25
Halvår	..... kr.	39:—	36:—

ANNONSPRISLISTA
daterad 1/1 1955 tillhandahålles på begäran.

Från starten nr 80556
Dagens Nyheters tryckeri, Stockholm 1955

Modärna Hemmens Dag
i år äger rum
måndag 26 sept. o/ 10/10

Vilhelm
Mobergs
nya bok
Därför är jag REPUBLIKAN
Första veckan såld i
15.000 ex.

"Moberg skriver som alltid med kraft och patos, och de saksåkl han anför mot det ärftliga kungadömet och för republiken har skärpa och tyngd. Han har gjort en god insats då han bryter talet kring denna ting."
Dagens Nyheter (I ledare 5/9)

"Den blodiga driften, både den konstfulla målstrack malicen, är Vilhelm Mobergs styrka som satiriker. Humor är som man vet bara någon konstnärs egenskap hos stridsmän, men *Moberg skriver krigarens värv så att man får skratta.*"
Göteborgs Handelstidning.

"En mobergsk bekännelseskrift blir normalt komma under spaningsinspektionen. Hans tal har sin sälta kvar bland alla avslagna speceriet."
Aftonbladet.

Pris 2:25. - Folket i Bilds Förlag

Trivsel i varje detalj
på Restaurant Tegnér...
-se bara på mattorna!

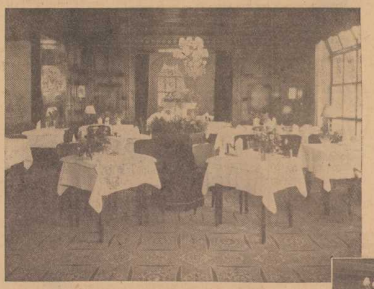

Gamla trivsamma TEGNÉR i Stockholm har fått nya, vackra mattor. Mattvalet har gjorts i samråd med Ringström & Khans experter och man enades om en vacker engelsk wilton i grönt, brunt och guld för den större mattsalen. En engelsk wilton pryder även den mindre salen — i detta fall i stilrent renässansmönster med mörkbrun botten och kontraster i créme, gult, rött och blått.

2 förnämliga
engelska Wilton
-och en ny merit för
Sveriges största specialaffär i mattor
RINGSTRÖM & KHAN
SVEAVÄGEN 32 — STOCKHOLM C — TELEFON 23 11 55

FINISHEN
visar bilens
rätta
ansikte
Använd
LIFEGUARD
CLEANER
VAX
POLISH
PHILIPSONS
VAX SOM VARAR

Av utrymmesskäl bortvräkes
MASSOR AV MÖBLER
Soffgrupp m. tyg fr. 375:—
Fåtölj m. tyg fr. ... 49:—
Bäddsoffa m. tyg 525:—
MATTOR
WILTON KASMIR
WILTON YLLE i olika kvaliteter.
OBS.! MYCKET SKJUES UNDER INKÖPSPRIS
KONST, TAVLOR, ANTIKVITETER
Tel. 10 41 33
DROTTNINGGAT. 71 C
hörnet Barnhusgat.
Stockholms Auktions Källare

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.